

Ψ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS
AND NATIONAL IDENTITY IN TIME OF WAR
AND POST-WAR PERIOD**

Рівне

29-30 листопада 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ:**

збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS AND NATIONAL
IDENTITY IN TIME OF WAR AND POST-WAR PERIOD:**

collection of papers presented
at the International Scientific and Practical Conference

(29-30 листопада 2023 р, м. Рівне)

УДК 159.9+ 316.6

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у воєнний та повоєнний періоди : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 листопада 2023 р м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне , 2023. 176 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету

(протокол № 12 від 5.12.2023 р.)

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Самоефективність розвиває оптимістичний світогляд, навички долаття кризи, віру у свої сили та можливості. Бажання створювати та змінювати є міцним підґрунтям для розвитку резильєнтності.

Підкреслимо, що резильєнтність – це складний динамічний процес довжиною у життя. Це не постійний стан. Для успішного розвитку резильєнтності варто дотримуватися таких принципів, як: уміння співчувати, виявляти вдячність, здійснювати пошук сенсу життя, готовність до відновлення.

Висновки. Отже, резильєнтність, як унікальна здатність особистості протистояти психотравмуючим обставинам, є обов'язковою умовою оптимізації життєдіяльності особистості в умовах війни. Саме здатність українського народу жити, дбати про своїх рідних, працювати і планувати майбутнє у своїй країні, попри страхотливі умови сьогодення, є найяскравішим прикладом резильєнтності.

Список використаних джерел

1. П'янківська Л. В. Особливості прояву резильєнтності у студентів в умовах воєнного часу. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Психологія». №10 (28) 2023. С. 623-633.
2. Чиханцова О., Гуцол К. Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в період пандемії Covid-19 : практичний посібник. Київ, 2022. 128 с.
3. Clarke, J., Nicholson, J. Resilience: Bounce Back from Whatever Life Throws at You. UK: Crimson Publishing. 2010
4. Morel, E. Die 7 Säulen der Resilienz. Stefan Mähleke. 2021

Янкавс Юрій Андрісович,
здобувач ступеня PhD

*Рівненського державного гуманітарного
університету, м. Рівне, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасний вітчизняний ринок праці потребує висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних до системного пошуку нових ідей та їх реалізації у власній практичній діяльності на основі налагодження конструктивної міжособистісної взаємодії та креативного вирішення різних життєво важливих проблем. Відтак, набуває особливої актуальності проблема якісної підготовки не лише фахівців, які мають ґрунтовні фахові знання, але й творчих, здатних працювати в команді, обмінюватися інформацією й прагнути до самовдосконалення. Іншими словами, формування комунікативної культури особистості сучасного фахівця стає пріоритетною проблемою сьогодення.

Проблема формування комунікативної культури особистості є предметом дослідження філософських, психологічних і педагогічних наук. Так, наукові праці присвячені розумінню окремих сторін професійної та комунікативної культури: методологічні аспекти розкриті І. Ісаєвим, В. Сластьоніним та ін.; морально-етичні аспекти схарактеризовано Е. Гришиним та ін.; сутнісні характеристики комунікативних аспектів розкрито В. Грехневим, І. Комаровою, А. Мудрик, І. Тимченко та ін. Необхідність гуманної комунікативної взаємодії у процесі навчання і виховання особистості відображено в наукових працях Г. Балла, І. Беха, О. Бодальова, С. Гончаренка, В. Гриньової, М. Євтуха,

І. Зязюна, В. Кременя, В. Кудіна, В. Лозової, В. Лугового, В. Лутая, О. Савченко, О. Сухомлинської, А. Суценка та ін.

Аналізуючи різні підходи до розкриття сутності досліджуваного феномена, актуалізуємо увагу на тому, що комунікативну культуру доцільно аналізувати у двох взаємопов'язаних теоретичних площинах: по-перше, як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених суспільством і таких, що характеризують певний рівень його розвитку, за допомогою яких здійснюється обмін інформацією між системами в соціокультурному середовищі; по-друге, як смисловий аспект взаємодії соціального відповідно до ступеня розвитку суспільного і розумового розвитку індивіда, що сприяє досягненню соціальної спільності за збереження індивідуальності кожного її елемента. У той же час, формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки розглядається нами як складне динамічне особистісне утворення, що відображає соціально зумовлений рівень їхнього розвитку і готовності до комунікативної діяльності. Тобто, як систему поглядів і дій, що забезпечують задоволення потреб самореалізації та спосіб досягнення цілей у спілкуванні, плідну доброзичливу взаємодію майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки як складової їхньої комунікативної культури. У такому контексті комунікативну культуру особистості майбутніх фахівця з фізичної культури і спорту ми розглядаємо як комплекс комунікативних знань, умінь, властивостей особистості, тобто сукупність сформованих ставлень для взаємодії з іншими людьми у вигляді моделі ймовірної та реальної поведінки. А також як свідому властивість особистості, що базується на рисах характеру, її особистісних якостях, комунікативних та організаторських здібностях, потребі в спілкуванні з іншими і є результатом здобутих знань, сформованих умінь і навичок та проявляється у змісті комунікативної діяльності в нових умовах.

Ефективність формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки, як підтверджують результати дослідження, залежить від урахування загальнодидактичних і специфічних принципів, змісту навчання та науково-методичного супроводу, моделювання відібраного змісту навчання з метою формування професійної комунікації та спрямованості освітнього процесу, використання комунікативної практики для засвоєння теорії мови і мовлення, ефективних форм навчання (комунікативний тренінг, самостійна робота, практичні заняття), продуктивних методів та засобів навчання. Відтак, до психологічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки нами віднесені: нормативні орієнтири на удосконалення педагогічної діяльності та отримання нових психологічних знань, умінь і навичок у сфері фізичної культури і спорту, в тому числі і комунікації; зміст, форми, методи, психологічні прийоми, матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, що спрямовані на вирішення освітніх завдань; природні, соціальні, зовнішні і внутрішні впливи, що діють на фізичний, моральний, психічний їхній розвиток та поведінку, фізичне вдосконалення; засоби систематичного підвищення мотивації здобувачів з фізичної культури і спорту з дотримання здорового способу життя та активного проведення дозвілля тощо. У процесі обґрунтування психологічних умов, котрі сприяють формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки, нами було враховано: сутність соціального замовлення – формування майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту, здатного до виконання вимог, що відповідають змісту його професійної діяльності; вимоги освітньо-професійних програм щодо формування компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту; вимоги до професійних знань, умінь і навичок, що необхідні для організації професійно-комунікативної діяльності. У процесі дослідження встановлено, що формування комунікативної компетентності

майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки передбачає формування ціннісного ставлення до своєї професійної діяльності та формування комунікації як одного із засобів організації власної життєдіяльності; широке використання діалогічних форм і методів роботи, системи комунікативних ситуативних задач, соціально-психологічного тренінгу, що сприяють формуванню комунікативних умінь у процесі професійної підготовки.

Відтак, на основі аналізу зазначеного вище, сутність психологічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки розглядаємо як системні дії, що сприяють їхній підготовці до професійної комунікації. У цих процесах важливим є поглиблення інтеграції і міждисциплінарних зв'язків освітніх програм закладу вищої освіти; упровадження ефективних психолого-педагогічних освітніх технологій; орієнтування на загальнолюдські й національні цінності; моніторинг індивідуальних комунікативних характеристик особистості, стану сформованості окремих компонентів комунікативної компетентності; реалізація персоніфікованого підходу під час адаптації і коригування програми професійної підготовки; аксіологічне забезпечення формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту завдяки посиленню мотивації навчання, прагнення до самореалізації та саморозвитку у професійній діяльності; формування досвіду рефлексивного аналізу власної комунікативної діяльності.

Аналізуючи схарактеризовані нами психологічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки, можемо констатувати, що найбільш ефективно формування досліджуваного феномена здійснюється саме у процесі комунікативної діяльності, що реалізується як розв'язування комунікативних ситуативних задач, предметна галузь яких має відображати реальні навчальні ситуації, що є складовими їхньої професійної підготовки.

Derpoliuk Elena Features of psychological correctional work with women using meditation tools in a remote setting.....	45
Доній Вікторія Сергіївна Прояви національної ідентичності українців у сучасному культурному просторі	48
Зубкевич Юлія Володимирівна, Широких Анастасія Олегівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського суспільства	51
Ільчук Сергій Соціальна ексклюзія як виклик повоєнної України	52
Іщенко О.В. Соціально-психологічні особливості психологічного клімату в організації у кризовий період.....	55
Кікінежді Оксана Михайлівна, Василькевич Ярослава Зіновіївна Розвиток національної ідентичності сучасної молоді: егалітарний вимір	57
Кожем'яка Юлія Миколаївна, Чередниченко Тетяна Володимирівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського	60
Компанієць Ольга Самооцінка старшокласника як передумова виникнення конфліктної взаємодії з ровесниками.....	62
Краля Катерина Миколаївна Джерела самоефективності особистості.....	65
Красовська Інна Василівна, Парфанович Іванна Іванівна Вплив командних активностей на продуктивність діяльності організації.....	67
Кулакова Лариса Миколаївна Збереження репресованими українцями етнічної ідентичності в умовах заслання.....	70
Кулаков Руслан Станіславович Національна самосвідомість особистості: теоретичні аспекти формування.....	73
Кулеша Наталія Петрівна Психологічні особливості психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб під час війни.....	75
Кутішевська Дарина Психологічні особливості самореалізації жінок зрілого віку....	78
Лазаренко Інеса Станіславівна, Рибак Тетяна Миколаївна Актуальність надання первинної психологічної допомоги викладачам та студентам у надзвичайних ситуаціях.....	80
Левко Олександр Олегович Формування психологічної готовності майбутніх стоматологів до професійної діяльності в умовах сьогодення	83
Литвиненко Світлана Анатоліївна, Ямницький Вадим Маркович Етапи професійно-особистісного розвитку сучасних допомагаючих практиків у системі неформальної післядипломної освіти: досвід символдрами.....	85

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Луцик Галина Олександрівна Розвиток соціальної відповідальності майбутніх психологів під час формування готовності до професійної діяльності у воєнний період.....	87
Луцюк Тетяна Іванівна Екзистенційна криза в умовах війни : причини та наслідки..	89
Мельничук Ірина Психологічний розвиток і корекція резильєнтності особистості у воєнний період.....	92
Мешко Олександр Іванович, Павловський Тарас Анатолійович Особливості розвитку професійної стресостійкості працівників сфери надання послуг	94
Момот Марина Анатоліївна Вплив психотравмуючих ситуацій на людей похилого віку.....	97
Ніколайчук Галина Іванівна, Демчук Олена Олександрівна Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів.....	100
Опанасюк Ірина Василівна Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин.....	103
Охріменко Наталія Павлівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	105
Павелків Віталій Романович Психологічні особливості розвитку національної свідомості та ідентичності студентської молоді у воєнний період.....	108
Паламарчук Володимир Богданович Психологічні детермінанти формування професійного мислення у майбутніх маркетологов.....	111
Паламарчук Владислав Володимирович Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери бізнесу.....	114
Панащук Ігор Миколайович Відповідальність як професійно-особистісна якість майбутнього педагога.....	116
Панченко Оксана Петрівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	118
Панченко Оксана Петрівна Загальнотеоретичний аспект діяльності бізнес-психологів в умовах воєнного стану	121
Полякова Світлана Василівна, Розумний Сергій Михайлович Екстралінгвістичні засоби розкритті психологічного стану людини в умовах сучасної війни.....	123
Радул Ірина Геннадіївна Військовий стрес у дітей.....	126
Радул Сергій Григорович Effect of job related and personal stressors on the pilots.....	128

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Рейко Анастасія Василівна, Орап Марина Олегівна Емоційний інтелект менеджера: ключова компетентність для росту конкурентоспроможності бізнесу у воєнний час.....	131
Савелюк Наталія Михайлівна Асоціативний експеримент у дослідженні семантичних полів вербального стимулу «Україна»	135
Созонюк Ольга Степанівна Психологічний стан і національна ідентичність дітей внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики	137
Сидоркевич Дмитро Йосипович Психологічні умови формування професійної компетентності майбутніх фізичних реабілітологів до фахової діяльності у воєнний та повоєнний періоди.....	140
Халік Олена Олександрівна Розвиток самоосвітньої професійної компетентності випускників педагогічного ЗВО як умова ефективності відбудовчих процесів у воєнний та повоєнний періоди.....	142
Хаустова Тетяна Миколаївна Соціально-психологічні особливості життєстійкості внутрішньо-переміщених осіб.....	145
Чмут Яна, Широких Анастасія Олегівна Роль засобів масової інформації у формуванні масової свідомості громадян	147
Шевчук Анна Іванівна, Широких Анастасія Олегівна Особливості вияву підвищеної тривожності у підлітків.....	151
Шумик Любов Ростиславівна Детермінанти формування національної самосвідомості.....	153
Щирук Ірина Анатоліївна Психологічні особливості терапії осіб постраждалих на ПТСР: аксіом-особистісний підхід	157
Юрчук Олексій Іванович Основні принципи розвитку національної свідомості у дошкільному віці.....	159
Юрчук Олена Сергіївна Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в умовах війни.....	161
Янкавс Юрій Андрісович Психологічні умови формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки	163
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	166